

Kauneusvirheitä hyvässä suomennoksessa.

Tohtori Karin Allardt Ekelundin kirjoittama Fredrika Runebergin elämäkerta ilmestyi suomeksi kevättalvella 1945 Helmer Winterin ja E. A. Saariimaan kääntämänä, ja moni lienee ryhtynyt sitä lukemaan ennalta varmana siitä, että ainakin tämä teos tarjoaa sivuillaan esimerkiksi kelpaavaa nykysuomea niin kielen kuin tyylinkin kannalta. »Uuden Suomen» arvostelijaan yhtyen käännöstä saattaakin kyllä pitää »erinomaisena suomennoksena», jos ajattelee sen yleistä kielellistä ilmeikkyyttä, mutta harmikseen lukija kuitenkin pitkin matkaa joutuu toteamaan, että arvokkaan elämäkerran suomenkielinen käsikirjoitus on päästetty painoon tasoittamatto-

mana, koska tekstiin on paikoin jäänyt ilmaisun ja merkinnän kirjavuutta, jopa epäsuomalaisuuttakin ja tyyllisiä moitittavuuksia. Seuraavassa hajamerkintöinä muutamia kohtia, joissa näyttää olevan kohentamisen varaa uutta painosta ajateltaessa.

Kielenoppaissakin vitsottu hylättävä lauseenrakenne (II infinitiivin instruktiivi eriaikaisen tekemisen ilmaisimena finiittimuodon asemesta) on seuraavassa virkkeessä:

»Piispatar, hänen puolionsa, *istui* tavallisesti keinutuolissaan kutoen sukkaa välillä kuitenkin silloin tällöin *käyden* tarkastamassa taloutta» (s. 44).

Väärää sanaa tai svetisististä ilmausta on käytetty joskus:

»Lorenzo — — — väikkylä (= svävade; p.o. häilyi) kauan elämän ja kuoleman vaiheilla» (s. 440). — sillä se tekee minunlaiseni köyhän ja onnettoman ihmisen onnelliseksi, kun näkee, että on olemassa henkilö, jota lämpimästi kiinnostaa minun menestykseni (s. 458) (= intresserar sig för mitt väl); p.o. 'menestymiseni' (tai ehkä: joka lämpimästi soisi minulle kaikkea hyvää). — »Ihminen on niin kummallisesti varustettu (= utrustad), että ruumiillinen työ on lepoa sielulle (s. 419); p.o. luotu. — »Kuitenkin voittavat päänomistamisen haitat suuresti ne edut, mitä siitä on» (s. 102) olisi kaiketi luontevammin käännettävissä, vaikkapa: Kuitenkin päänomistamisesta on paljon enemmän haittaa kuin hyötyä.

Muokkausta kaipaisi myös virke: »Vieraan kielen lukemisen taito tulee taas sellaisenaan toivottavaksi keinona vieraan kirjallisuuden aarteiden omistamiseksi» (s. 417).

Päinvastaisen kuvan kuin kirjoittaja kääntäjä antaa suomentaessaan lauseen »En negativ inställning till finska kultursträvanden behöva vi således icke befara hos F. R.» näin: »Meidän ei siis tarvitse epäillä F. R:n suhtautuneen kielteisesti suomalaisiin sivistyspyrkimyksiin» (s. 426); p.o. ajatella tms. (Oikeatakin epäillä -verbin käyttöä esiintyy, esim. parisivua aikaisemmin, s. 422.) — Perhesuhteet jäänevät lukijalle myös hieman epäselviksi, kun puhutaan Karoliina Tengströmistä (s. 44), »joka tultuansa Saarijärven piirilääkäriin, tohtori L. J. Prytzin jälkeen leskeksi oli asunut kotonaan»!

Tyyllillisesti arveluttavia ovat virkkeet, joissa esiintyy moninkertainen relatiivilauseiden alistussuhde; ne olisi useimmiten voitu välttää — kuten tunnettua — lauseenvastikkeita tai muita »supistu-

mamuotoja» käyttäen; tarpeettomia determinatiivipronomineja on näissä virkeissä niinkään:

»Tätä taustaa vastaan meidän ehkä on katsottava sitä» melkein haltioitunut kiintymystä, joka henkii siitä runosta, joka on omistuksena F. R:lle siinä koelmassa, jonka E. B. julkaisi pian R:n kuoleman jälkeen» (s. 378). — »Seuraavassa eräitä piirteitä hänen elämästään, jotka hän suurimmaksi osaksi itse on antanut S:lle, joka kävi häntä tapaamassa kootessaan aineistoa sitä R:ää käsittelevää teosta varten, jota hän ei koskaan itse saanut valmiiksi» (s. 366—67). Jne.

Eräiden vierekkäisten sanojen loppuäänteiden yhtäläisyys tai muu toisto olisi ollut helppo poistaa: liinat sidottiin kimppuihin laatikkoihin (kimpuiksi); sydämeästään hyvillään (-nsä); tuntuu ilmeiseltä, että suurelta osalta (suureksi osaksi); vievät enimmäkseen enemmän voimaa (runsaammin); monesti kaavamaisesti (usein) ym.

Suomennoksen ortografinen puoli tarjoaa kymmenittäin esimerkkejä merkinnän horjuvuudesta, mm. sanayhtymän yhdyssanaksi tai sanaliitoksi käsittäminen on mielivaltaista. Proprial-kuisia yhdyssanoja (sanaliittoja) on merkitty seuraavanlaisesti (lainausmerkkien käyttö kuten alkutekstissä): »Uni»piirrelmä (s. 24) on toisen kerran asussa »Uni»piirrelmä (s. 181); »Vinterblommor»-kalenteri (s. 124) esiintyy pari sivua edempänä (s. 126) ilman viivaa; Kunigas Fjalar-runoelma, mutta »Hirvenhiihtäjät» runoelma; »Odottava»-novelli, mutta »Nuori nunna» novelli; »Mielipuolen tytär»-niminen, mutta »Kalender för sjukhemmet» niminen, jne. — 'Matkoja' on tehty monenlaisia: Helsingin-matkoillaan (s. 17), Helsingin matkojensa (s. 128); Tukholman-matka (s. 202), Rooman matkastaan (s. 44), Euroopanmat-

kallaan (s. 39), samoin: Tukholmanliikenne, Ellidapursi (= slupen »Ellida»).

Ei olisi syytä jättää selventävää yhdysviivaa pois esim. sanonnoista: »ensimmäinen Porvoon koti», »onnellisen Porvoon kesänsä», »jäljellä olevina Helsingin vuosina», kun kerta puhutaan »ensimmäisistä Turun-vuosista», »Turunromantiikasta», »Helsingin-junasta», jopa »Aftonbladetin-tilauksesta». Sanaliiton jälkiosan painotus ei saa ortografista ilmaustaan, kun kirjoitetaan: »hänen Paraisten aikaista tuotantoaan» tai: »ensimmäisistä lapsuuden aikaisista runoyrityksistä»; näiden rinnalla esiintyykin taas »Helsingin-aikainen», »Turun-aikainen», »Ruotsin-vastainen».

Eräiden yhdyssanojen proprinen alkiosa on toisinaan oikein genetiivissä, toisinaan taas nominatiivissa: Runebergin-arkisto (s. 229, 484), Runeberg-arkisto (s. 9); Lancasterin-koulu (s. 221), Dawsonport-astiasto (s. 236).

Saman sanan kirjoittamisen huolettomuudesta vielä jokunen maininto: Lauantaisseura on teoksen alkupuolella proprina, lopussa appellatiivina; erään kertomuksen nimenä on s. 314 »Olean-

teri», s. 318 »Oleanderi»; s. 483 sairaahuone, s. 441 sairaanhuone; s. 410 on kolmen rivin päässä toisistaan »askeleen» ja »askel askelelta»; s. 55 paikannimi Haihara, s. 142 Haihaara, s. 43 penikulma, myöhemmin peninkulma; jne.

Kun silloin tällöin on pakosta joutunut vilkaisemaan alkutekstiin, haluaa myös tarkistaa virheen, joka esiintyy maininnassa, että »naisten toimeentuloa koskeva probleemi tunkeutui vuosisadan vaihteessa esiin yhä uhkaavampana» ja että F. R. »tähän aikaan alkoi kirjoittaa 'Särmäkuviaan'». Ajan ristiriita selviää käännöserehdykseksi: alkutekstissä on sanat »*i seklets mitt*», siis: vuosisadan puolivälissä.

Fredrika Runebergin elämäkerta on laaja, lähes 500-sivuinen, ja edellä mainittu ja mainitsematta jätetyt sen suomenokseen kohdistuneet huomautukset voitaisiinkin sivuuttaa kokonaisuuden kannalta sangen vähäpainoisina, ellei kysymyksessä olisi arvokas teos ja arvovaltaiset kääntäjät, joiden toivoisi pikkuseikoissakin kulkevan »isoina edellä».

Vuokko Raekallio-Teppo.